

OBSAH

VĚNOVÁNÍ	5
PŘEDMLUVA	7

DÍL PRVNÍ. HLÁSKOSLOVÍ

Co je hláskosloví. Hláška 1	11
I. HLÁSKY PO STRÁNCE FONETICKÉ:	12
vzduchový proud, mluvidla 2; přehrada, hlasivky, odchod vzduchového proudu, rty 3	
Rozdělení hlásek: samohlásky 4, 5; souhlásky 6	
Hláskové změny: fonetické, psychologické 7	
II. HLÁSKY PO STRÁNCE VÝZNAMOVÉ:	22
slovní a rozlišovací význam hlásek 8; významotvorné a nevýznamotvorné hlásky 9	
III. SOUSTAVA HLÁSEK	
A. JEDNOTLIVÉ HLÁSKY	
I. Samohlásky:	28
<i>a, á:</i> přehláska a-e 10; stahování 11	
<i>o, ó:</i> změna ó-uó-ů, odsouvání -o, střídání (stupňování), změna \bar{o} v a, á 12	30
<i>u, ú, ů:</i> změna ú-au-ou, přehláska u-i 13	
<i>i, í:</i> jeho různý původ, změna (dloužení) \bar{i} v í, i, odsouvání -i 14	35
<i>y, ý:</i> změna ý-ej, změna (dloužení) \bar{y} v ý, y 15	37
<i>e, é:</i> jeho různý původ, úžení é-í 16—17; odsouvání -e 18; pohybné a stálé e 19; jery 20; vkladné e 21; jerové a vkladné e 22; pohybné e u předložek 23, a to neslabičných 24, slabičných 25; pohybné e u předpon 26	38

<i>ě</i> 27, změna č-e, změna (úžení) ie-i 28	53
<i>aj, dj</i> : změna (přehláska) aj-ej 29	55
<i>oj, dj, új, uj</i> 30; <i>ej (ěj), dj</i> 31; <i>ij, yj</i> 32; <i>au, ou, eu</i> 33	56
2. Souhlásky:	57
<i>b p m v f</i> : změna v-u, zánik v- 34	
<i>d t n, d t ň</i> : d-ď; t-t; n-ň 35; <i>dj-dz, z</i> ; <i>tj-c</i> 36; <i>ď dň, t tň</i> 37	59
<i>j</i> 38	61
<i>z s, ž š</i> : zj-ž, sj-š 39	62
<i>l</i> : střední, měkké, tvrdé 40	63
<i>r ř</i> : r-ř 41	64
<i>c č</i> : jejich původ 42	65
<i>dz dž</i> 43	66
<i>k</i> : k-c-č 44	66
<i>g</i> 45; <i>ch γ</i> 46	67
<i>h</i> : g-γ-ch; g-z-ž 47	68
· (ráz) 48	69

B. SKUPINY HLÁSEK

1. Samohláska + samohláska 49:	70
<i>o + u, a + u, e + u, u + u</i> 50	
<i>a + i, o + i, u + i, e + i, i + a, i + o, i + u, i + e, i + i</i> (<i>y + a, y + u...</i>) 51	
<i>e + e, a + e, o + e, o + o, o + a...</i> 52	
2. Samohláska + souhláska 53	75
3. Souhláska + samohláska 54—56	76
4. Souhláskové skupiny:	79
Párové souhlásky znělé s neznělými: <i>spodoba</i> znělosti 57—58	
Párové souhlásky neznělé s jedinečnými znělými 59	82
Znělé párové souhlásky s jedinečnými znělými 60	83
Zdvojené souhlásky: vlastně zdvojené, dlouhé 61—62	84
Dvojice příbuzných souhlásek 63	86
Zubnice + sykavka 64; zubnice + splynulina 65; splynulina + sykavka, splynulina + <i>z, b</i> 66	86
Jiná skupení: <i>stj-šč-št, slj-šl, zdj-ždž-žď</i> 67; <i>sk-sc, šč, sč, st</i> 68; <i>šk-šc, šč, št; žk-žc, žč, šč, št</i> 69; <i>čč-čt</i> 70	89
<i>št štň... 71; dn, dň d 72; nb, np, nm... 73; nk nsk... 74; stk, stl... 75</i>	92
Jedinečné souhlásky za párovými 76; jedinečné <i>j-</i> před souhláskami 77	95

C. HLÁSKY PO PŘESTÁVCE A PŘED PŘESTÁVKOU

Přestávka, klidová poloha mluvidel. Hlásky po přestávce 78	98
Hlásky před přestávkou 79	

IV. PŘÍZVUK

Obecné výklady 80	100

A. VÝDECHOVÝ PŘÍZVUK

Obecný výklad 81	101

a) Přízvuk mimo důraz

Jednotlivá osamocená slova

Obecný výklad 82	102

Slova trojslabičná, čtyřslabičná 83, nejméně pětislabičná 84

Skupení slov

Obecné výklady: fonetičtí a významoví činitelé, postavení slov, výslovnost 85. Hlavní přízvuk 86, vedlejší přízvuk 87. Přízvukové jednotky, příklonnost a předklonnost 88. Přízvuková rytmičnost 89	105

Trojslabičná a delší slova 90	113

Spojky *a, i* (stále předklonky) 91

Slova přízvukově volná 92—94	115

Začátková slova jednoslabičná a dvojslabičná 95—97	120

Spojení s původními předložkami:

<i>a</i>) s předložkami jednoslabičnými 98, <i>b</i>) dvojslabičnými 99	126

Spojení s nepůvodními předložkami:

v postavení popřestávkovém 100—101, v postavení středovém a koncovém 102	130

Stálé příklonky 103	134

Nestálé příklonky:

obecný výklad 104	136

významoví činitelé: *a*) důležitost ve větě 105; *b*) významový vztah slov 106

fonetičtí činitelé 107

V ý z n a m o v é j e d n o t k y jiné než předložkové:

obecný výklad 108	141

1. Jednotky dvojčlenné:

<i>a</i>) podřadné předklonné 109—116, dvojrcholové 117	144

b) souřadné 118

2. Jednotky trojčlenné:

- a) obsahově podřadné **119**: typ *ten váš syn* **120—121**; *starý jazyk český* **122—123**; *sbírka českých přísloví* **124** 155
b) obsahově souřadné: *otec a matka* . . . **125** 170

3. Jednotky čtyřslovné a delší:

- a) obsahově podřadné: *druhá z těch dvou knih* a pod. **126**
b) souřadné: *bílý jak padlý sníh* a p. **127** 171

Délka příklonných jednotek:

- obecný výklad **128** 174
jednotky dvojslabičné, trojslabičné a čtyřslabičné, pětislabičné a delší **129—131**

b) Přízvuk při důrazu:

- důraz citový, vytýkavý, výrazové prostředky důrazu **132**, hlavní přízvuk při důrazu, vliv důrazu na okolní slova **133** 179

B. TÓNOVÝ PŘÍZVUK

Obecný výklad. Nerovná slabičná intonace a hlubší tón. Zvolání a rozkaz **134** 184

Citové věty oznamovací **135** 186

Otázky: samostatné doplňovací **136**, zjišťovací **137**, s neurčitými zájmeny **138**, otázky a souvětí vylučovací **139**, závislé otázky a uvozovací věty **140**, otázky v jiných podřadných souvětích **141** 188

Intonace před přestávkou ukončenou a neukončenou **142** 198

V. KVANTITA HLÁSEK

Obecný výklad **143** 199

Povaha souhláskové délky **144**

Povaha samohláskové délky **145** 201

VI. SLABIKY

Stránka výdechová a sluchová; zvučnost hlásek **146** 205

Slabičné a neslabičné hlásky; dvojhlásky **147—148**

Zvučnost hlásek a slabičný předěl **149—150** 209

VII. PÍSMO A PRAVOPIS

Vedlejší (pobočné) slabiky **151**

Obecný výklad **152** 212

Písmena: hláskové písmo **153**; fonetický pravopis **154**; úkony pravopisu **155**

Zkratky **156** 220

Slovní znaky **157** 221

DÍL DRUHÝ. TVOŘENÍ SLOV

- ÚVOD: Slovo, jeho významy; způsob slovního tvoření 158 223
Kořen, kmen, přípony 159. Slova kořeněná a kmenová. Slova etymologicky příbuzná, odvozená a základní, etymologicky osamocená a prvotní 160. Slova jednoduchá a složená 161.

I. ODVOZOVÁNÍ SLOV

- Obecné výklady: přípony slovníkové a mluvnické 162 230
Splývání přípon. Odvozování napodobením 163. Nové odvozovací přípony a nové základy 164. Přípony cizího původu 165. Významové skupiny. Živé a neživé přípony 166. Přípony s několika významy 167. Uspořádání, rozsah látky a výklad slov 168

A. PODSTATNÁ JMÉNA

1. Přejímená jména (rodové dvojice) 169: 240
 - a) Maskulina z feminin 170. b) Dvojice s různými příponami 171.
 - c) Dvojice s žen. podobou odvozenou z muž. : osobní jména 172, živočišná 173
2. Domácká jména (hypokovistika) 174—176 247
3. Křestní jména 177—178 253
4. Příjmení 179—181 258
5. Zdrobnělá slova 182; ztráta zdrobnělého významu 183—184; jejich citová platnost 185 265
6. Zveličelá slova a jejich citová platnost 186 271
7. Názvy vlastností, povolání a zaměstnání 187; změny jejich významu 188 272
8. Názvy nositelů vlastností: maskulina 189, feminina 190, neutra 191 275
9. Osobní jména podle zaměstnání, povolání, společenské třídy 192 283
10. Osobní a živočišná jména označující původ a příslušenství 193 285
11. Obecná jména místní 194 289
12. Vlastní jména osadní: od původu obecná 195, od původu vlastní 196—197 293
13. Jména prostředků, nástrojů, zařízení a ústrojí 198 298
14. Názvy dávek, platů, poplatků, odměn 199 301
15. Hromadná jména 200 302
16. Jména činitelská 201 303
17. Jména značící výsledek činnosti, výrobek, přípravek 202 307
18. Dějová jména 203, mužská 204, ženská 205, střední 206; ztráta dějového významu 207 309

B. PŘÍDAVNÁ JMÉNA

1. Adjektiva přivlastňovací 208; jejich význam 209	317
2. Adjektiva místní, prostorová: z místních jmen obecných a z příslovcí 210, z místních jmen vlastních 211, od cizích jmen 212	323
3. Časová adjektiva 213	330
4. Adjektiva vyjadřující původ z látky, ze hmoty 214	331
5. Adjektiva jakosti 215	332
6. Adjektiva vyjadřující mocenství prvků 216	333
7. Adjektiva značící podobnost 217	334
8. Adjektiva široce vztahová 218—219	335
9. Adjektiva významu dějového: obecný výklad 220, jejich typy 221—224	338
10. Účelová adjektiva 225	350
11. Zčeštěná cizí adjektiva 226	352
12. Zeslabující adjektiva 227	353
13. Zesilující adjektiva 228	354
14. Druhý stupeň adjektiv: obecný výklad 229; jejich typy 230	354
15. Adjektiva z příslovčí 231	356

C. ČÍSLOVKY

Řadové číslovky, druhové, násobné 232	356

D. PŘÍSLOVCE

Příslovce z adjektiv, z přechodníků, z komparativů 233, ze zájmen a z číslovek 234, ze sloves, z citoslovců a ze substantiv 235	357

E. ZÁJMENA

Neurčitá zájmena 236	361

F. SLOVESA

Z e s u b s t a n t i v :

1. Typ <i>kralovati, sloužiti</i> 237	362
2. Typ <i>hostiti</i> 238	363
3. Typ <i>tmíti se</i> 239	363
4. Typ <i>rozuměti, bydliti</i> 240	364
5. Typ <i>básniti, dělati, pracovati</i> 241	364
6. Typ <i>barviti, jmenovati</i> 242	365
7. Typ <i>veslovati</i> 243	366
8. Typ <i>tykati</i> 244	366
9. Typ <i>nocovati, vrcholiti</i> 245	367

Z adjektiv:	
1. Typ <i>stárnouti, šedivěti, bělati</i>	246 367
2. Typ <i>biliti</i>	247 368
Ze sloves:	
1. Typ <i>mořiti</i>	248 369
2. Slovesa opětovací	249 370
3. Slovesa opakovací	250 373
4. Zčestěná slovesa cizí	251 373
Z příslovcí a z citoslovcí	252 374

II. SKLÁDÁNÍ SLOV

A. SPŘEŽKY

Obecný výklad	253 375
Typ <i>pantáta</i>	254, <i>arci</i> 255, <i>zdali</i> 256

B. VLASTNÍ SLOŽENINY

Obecný výklad	257 378
1. Jmenné složeniny předponové:	
s <i>pra-</i> 258, s <i>pře-</i> 259, s <i>arci-</i> (<i>erc-</i>) 260, s <i>roz-</i> , <i>rozto-</i> 261, s <i>nej-</i> 262, s <i>pa-</i> , <i>po-</i> 263, s <i>sou-</i> 264, s <i>polo-</i> , <i>polou-</i> , <i>půl-</i> 265, s <i>ne-</i> , <i>ni-</i> 266	380
2. Slovesné složeniny předponové:	
s <i>ne-</i>	267 387
s ostatními předponami: obecný výklad	268 387
s <i>do-</i> 269, <i>na-</i> 270, <i>nad-</i> 271, <i>o-</i> , <i>ob-</i> 272, <i>od-</i> 273, <i>po-</i> 274, <i>pod-</i> 275, <i>pro-</i> 276, <i>pře-</i> 277, <i>před-</i> 278, <i>při-</i> 279, <i>roz-</i> 280, <i>s-</i> (<i>se-</i>) 281, <i>u-</i> 282, <i>v-</i> , <i>ve-</i> , <i>u-</i> 283, <i>vy-</i> 284, <i>vz-</i> (<i>vze-</i>), <i>z-</i> 285, <i>z-</i> (<i>ze-</i>) 286, <i>za-</i> 287	
3. Složeniny předložkové:	
Obecný výklad	288 398
Složeniny s <i>bez-</i> 289, s <i>do-</i> , <i>krom-</i> , <i>mezi-</i> , <i>mimo-</i> , <i>místo-</i> 290, s <i>ná-</i> , <i>nad-</i> , <i>o-</i> , <i>ob-</i> , <i>od-</i> 291, s <i>po-</i> , <i>pod-</i> , <i>proti</i> , <i>před-</i> , <i>přes-</i> , <i>při-</i> 292, <i>s-</i> , <i>ú-</i> , <i>v-</i> , <i>z-</i> , <i>zá-</i> 293	
4. Složeniny kmenové:	
Obecný výklad	294 408
Složeniny s druhou částí adjektivní	
1. Typ <i>červenobílý, novočeský a česko-ruský</i>	295 410
2. Typ <i>tmavomodrý a prvorozený</i>	296 412
3. Typ <i>sněhobílý, pravoplatný</i>	297 413

4. Typ *černovlasý* 298
 5. Typ *maloměstský* 299
 6. Typ *stoletý* 300
 7. Typ *masožravý, málomluvný, samostatný* 301

Složeniny s druhou částí substantivní

1. Typ *drvoštěp, dřevorubec* 302 418
 2. Typ *chvalozpěv, senoseč, kolovrat, vinopalna* 303 420
 3. Typ *samouk, samostřil, samomluva* 304 421
 4. Typ *dělostřelec, dalekohled* 305 422
 5. Typ *listopad, krupobití* 306 422
 6. Typ *maloměšťan, maloměšťák* 307 423
 7. Typ *veletok, novověk, dvojčíslo* 308 423
 8. Typ *stokoruna, levoboček* 309 425
 9. Typ *bohočlověk* 310 426
 5. Složeniny zdvojené 311 426
 6. Složeniny tvarové 312 427

III. TVOŘENÍ SLOV ZKRACOVÁNÍM A Z PÍSEM-
 NÝCH ZKRATEK 313—314 428

IV. TVOŘENÍ SLOV HYBRIDISACÍ 315 430

DÍL TŘETÍ. TVAROSLOVÍ

Obecné výklady 316 432

I. SKLOŇOVÁNÍ

Obecný výklad 317 433

A. PODSTATNÁ JMÉNA

Jména mužská 318 435

Neživotná

Vzor *dub* 319—324; pomnož. vlastní jména místní typu *Hradčany* 325;
 jména na *-en* s pohybným *e* 326 436

Vzor *meč* 327—329; pomnož. jména typu *Lobkovice* 330 452

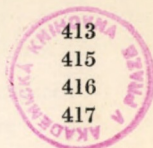
Vzor *Slaný* 331 457

Životná

Vzor *had* 332—335 457

Vzor *oráč* 336—339 468

Vzor *sluha* 340 473

Vzor <i>dárce</i> 341—342	475
Vzor <i>Biďlo</i> 343, <i>krejčt</i> 344, <i>hajný</i> 345	477
Pomnoř. jména na <i>-ovi</i> 346, jména na <i>-ů, -u, -ou</i> 347	479
Jména ženská:	
Vzor <i>ryba</i> 348—351	481
Vzor <i>duše</i> 352—353	486
Vzor <i>kost</i> 354—355; míst. jména typu <i>Boleslav</i> 356	488
Vzor <i>pani</i> 357, <i>máti</i> 358, <i>kopaná</i> 359	493
Jména střední:	
Vzor <i>město</i> 360—361	495
Vzor <i>moře</i> 362	497
Vzor <i>znamení</i> 363	498
Vzor <i>kuře</i> 364, <i>břímě</i> 365, <i>služné, úterý</i> 366	499
Cizí substantiva:	
Obecný výklad 367	501
Jména zakončená souhláskou: s tvary z nomin. sing. 368, z kmene nebo z nom., a to maskulina 369, feminina a neutra 370	503
Jména zakončená samohláskou, a to maskulina 371, feminina 372, neutra 373	509
B. PŘÍDAVNÁ JMÉNA	
Obecný výklad 374	516
Vzor <i>chud, chuda, chudo</i> 375	518
Vzor <i>bratrův a matčin</i> 376	519
Vzor <i>chudý</i> 377, <i>pěší</i> 378	520
C. PŘÍČESTÍ A PŘECHODNÍKY 379	
D. ZÁJMENA	
Podle přídavných vzorů <i>týž, tentýž</i> 380	524
<i>můj, tvůj, svůj</i> 381	526
<i>sám</i> 382, <i>náš, váš</i> 383, <i>on</i> 384, <i>jenž</i> 385, <i>všechen</i> 386	527
<i>ten</i> 387, <i>onen</i> 388, <i>kdo, co</i> 389, <i>já, ty, se</i> 390	533
E. ČÍSLOVKY	
Podle vzorů jmen podstatných, přídavných a zájmenných 391	536
<i>čtvero, dvě (obě, tré)</i> 392	537
<i>sto, tisíc, milion</i> 393	537
<i>pět, jedenáct, dvacet, padesát, půl, polovice, čtvrt</i> 394	539
<i>kolik, málo, mnoho</i> 395	541
<i>jeden, dva, oba, tři, čtyři</i> 396	542

II. ČASOVÁNÍ

Úvod 397 542

A. JEDNODUCHÉ TVARY

Obecné výklady: přít. čas 398; rozk. neurč. způsob, přičestí, podst. jm. 399 544

I. třída 400 548

1. Slovesa na *-ci*: vzor *péci, peku* 401 548

2. Slovesa na *-ti*, s kořenem souhláskovým: vzor *nésti, nesu* 402 551

s kořenem samohláskovým: vzor *kryti, kryji* 403, *psáti, peru*
(*práti*) 404, *tříti* 405, *títi, tnu* || *vzíti* 406, *jmouti* 407

II. třída: vzor *minouti* || *tisknouti* 408-409 560

III. třída: vzor *uměti (tlíti)* || *trpěti (bdíti)* 410-412 565

IV. třída: vzor *prositi* 413-414 569

V. třída: vzory *dělati, vázati, sypati* 415-419 571

VI. třída: vzor *kupovati* 420 576

Některá slovesa zvláštní: *báti se, státi, býti, chtíti, jísti, míti, spáti, věděti* 421 577

B. OPSANÉ (OPISNÉ) TVARY

Obecný výklad 422 578

1. Rod činný

Rozkaz. způsob, oznamov. zp. budoucí, oznamov. zp. předminulý,
podmiňov. zp. 423 578

2. Rod trpný 424 580